

ler, L'Istria VII, str. 144. — 18. CDI pod l. 1173 — Kos, Gradivo IV, str. 268 in Chartularium... str. 83. — 19. Kos, Gradivo IV, str. 272 — CDI pod letom 1173. C. De Franceschi, Il ramo dei Duinati di Momjano. AeLM LV, 1938, str. 83. — 20. Kos, Gradivo VI, str. 306 — CDI pod letom 1177, Kandler, L'Istria V, str. 14. Prim. tudi: Effemeridi della città di Trieste. La Provincia XII/17/129. — 21. Kos, Gradivo IV, str. 316. — PA Listine 1179. — Prim. tudi De Franceschi, Chartularium... str. 5. Kandler: CDI pripisuje listino papežu Aleksandru IV. in jo datira v leto 1225. — 22. Minotto, Documenta... AeM IV. — 23. Kos, Gradivo IV, str. 317. — 24. PA, Listina 31. jan. 1187. Prim. C. de Franceschi, Chartularium, str. 6. Dalje Kos, Gradivo IV, str. 364 in CDI pod l. 1187. — 25. CDI pod l. 1192. — 26. Kos, Gradivo IV, str. 405, 11. dec. 1192 v Lateranu in CDI pod letom 1192. — 27. PA Listine 1293. Prim. tudi Chart., str. 7. — 28. PA, Listine 4. oktobra 1194. — 29. Kandler, L'Istria V, str. 14. — 30. CDI pod l. 1202, 16. november;... »Castrum Veneris et Villam Mililiani. — 31. Fontes rerum austriacarum, AeM XIII, str. 204 — CDI pod letom 1208. — 32. Kos, Gradivo V, str. 88. — 33. C. De Franceschi, Il ramo dei Duinati di Momiano. AeM LV, 1938, str. 84. — Totto, Fevdi e feudatari... AeM LVI—LVII, str. 86. — 34. Totto, o. c., str. 68. — 35. Totto, o. c., str. 83. — 36. Prav tam. — 37. Ca-

tasticum Histrie, AeM, str. 335. — 38. PA Listine, 20. april 1211. Prim. tudi CDI pod l. 1211 in Kos, Gradivo V, str. 98. — La Provincia XV/5/34. — 39. Minotto, Documenti... AeM IX, str. 42. Dokument je napisan v Rialtu 21. apr. 1235. — 40. Totto, Feudi e feudatari... AeM LVI—LVII, str. 90, PA, Listine, 8. marca 1247. — 41. PA, Listine, 5. maja 1257 v Sečovljah. — 42. PA, Listine, 6. julija 1277 v Momjanu. — 43. PA, Listine, 30. januarja 1279 v Kopru. — 44. PA, Listine, 22. oktobra 1290 v Trevisu. — 45. PA, Listine, 14. januarja 1294 v Trevisu. Investituro je obnovil grof Ulrik Almeriku, sinu Detemarija Elie. PA, Listine, 3. januarja 1296 v Piranu. Investituro je obnovil »Dominus Johannes de Mimigliano« gospodu Adalperu Elie, ki je fevd prevzel tudi v imenu nečaka Almerika. — 46. C. De Franceschi, Il ramo del Duinati... AeM LV, 1938, str. 82. — 47. PA, Listine, 5. julija 1271 v Izoli. 48. PA, Listine, 15. marca 1276 v Piranu. — 49. PA, Listine, 28. januarja 1287 v Kopru. — 50. PA, Listine, 29. maja 1255 v Kopru. — 51. PA, Listine, 6. februarja 1294. Sklep velikega sveta v Piranu pod občinsko ložo. — 52. PA, Listine, 9. februarja 1258. — 53. PA, Listine, 10. februarja 1258. — 54. PA, Dukali, 21. avgusta 1294. — 55. Kakor v op. 21. — 56. Kakor v op. 11. — 57. Kakor v op. 13. 58. Kakor v op. 11. — 59. Kakor v op. 12. — 60. Kakor v op. 13. — 61. Kakor v op. 16.

PRISPEVEK K POZNAVANJU TRGOVSKEGA POSLOVANJA NA REKI V 15. STOLETJU

FERDO GESTRIN

Reka je v 15. stoletju — vsekakor ne samo zavoljo geografsko prometne lege, marveč tudi zaradi gospodarske politike njenih mestnih gospodov Walseejcev — postajala vse pomembnejše središče tudi za trgovino iz slovenskih dežel proti morju in prek njega v Italijo.¹ Živahne zveze trgovcev iz slovenskih mest v zaledju z Reko, so v to kvarnersko pristanišče privabljal tudi številne trgovce iz italijanskih dežel, zlasti iz Mark. Tako je v obe smeri začel teči v tem stoletju zelo živahen trgovski promet.² Povsem razumljivo, da so se v trgovskem poslovanju uveljavile in uporabljale že zelo raznovrstne oblike v tehniki trgovine.

Precejšen del trgovskih poslov je verjetno še vedno odpadel na neposredno menjavo oziroma na nakup in prodajo blaga med dveh partnerjema. O tem seveda nimamo po-

datkov. Vendar vse bolj številni dokumenti kažejo, da so trgovci vedno več trgovskih poslov opravili tudi na Reki v obliki kreditne trgovine, dalje v obliki vnaprej sklenjenih trgovskih dogovorov in pogodb, ki so jih sklepali trgovci neposredno sami ali pa so to opravili zanje njihovi faktorji in prokuratorji, a tudi poslovni partnerji in družabniki na Reki, če je šlo za posel med trgovcem iz zaledja in trgovcem iz Italije. Prav tako so za trgovske posle različni trgovci sklepali trgovske družbe tako za trgovino po morju kakor tudi za trgovino po kopnem. Trgovina je dosegla torej že tako razvojno stopnjo, da so trgovci začeli premagovati »špekulativnost« in tveganost trgovine potujočega trgovca, tako značilni za srednji vek, in prehajati na oblike tehnike trgovskega poslovanja, ki se gibljejo v smeri vnaprej dogo-

vorjenega poslovanja in prometa (torej v smeri trgovine, vodene iz »pisarne« in vnaprej sklenjenih poslov).

Na podlagi virov moremo trditi, da je največji del trgovine na velike razdalje na Reki potekal tako, da so trgovci iz zaledja, med njimi predvsem trgovci iz mest in krajev slovenskih dežel (Ljubljane, Škofje Loke, Kamnika, Kranja, Radgone, Ptuja, Celja, Beljaka pa Železnikov oziroma Selške doline in druge), posredovali blago iz notranjosti predvsem le do Reke, čeprav so posegali tudi neposredno prek morja v Italijo, zlasti v Benetke in v mesta v Markah. Na Reki so to blago kupovali trgovci iz italijanskih dežel oziroma mest (Benetke, Rimini, Pesaro, Fano, Fossombrone, Ancona, Recanati, Fermo, Ortona, Brindisi in druga), ki so na Reko posredovali svoje blago. Predmeti te trgovine so bili zlasti železo in železni izdelki, kože, les in lesena roba iz zaledja ter olje, južno sadje, sukno in začimbe iz italijanskih dežel. Domači, reški trgovci, med njimi tudi doseljenci iz zgoraj omenjenih italijanskih mest, so bili v tej trgovini deloma posredniki med trgovci iz zaledja in italijanskimi trgovci, deloma pa so neposredno sami trgovali v obe smeri prometa ali blago na Reki vsaj preprodajali.³

Znotraj tega trgovskega prometa se je na Reki v tem času v največji meri uveljavljala kreditna trgovina. Trgovci iz zaledja so na Reki na kredit prodajali določene vrste blaga, npr. železo in železne izdelke, bodisi neposredno trgovcem iz italijanskih mest bodisi reškim trgovcem, ki pa so pogosto bili v odnosu do trgovcev z obeh področij le posredniki ali pa faktorji, poslovni partnerji in celo družabniki. Isto je veljalo tudi za njihove nakupe italijanskega blaga, še posebej olja in žafrana. Dolg iz kreditne trgovine so eni kot drugi le redkokdaj poravnali v denarju. V zadolžnicah iz kreditne trgovine je prevladovala oblika plačila z drugim blagom, prvenstveno z oljem v eni oziroma z železom in železnimi izdelki v drugi smeri. Le redko so plačevali z gotovino in blagom hkrati.⁴ Tovrstne zadolžnice so določale količino blaga, v katerem naj se izplačilo opravi, dalje kvaliteta blaga, njegovo ceno in rok plačila. Poleg tega so precej pogosto zahtevali penale za zamudo roka plačila, dalje povračilo škode in stroškov za tožbe, včasih osebni in stvarni arestni postopek celo izven Reke v slovenskem zaledju oziroma v italijanskih mestih. Le redko pa so v te kreditne trgovske posle vnašali jamstvo posameznih oseb (fideiussor) v korist upnika, čeprav je bilo jamstvo dolžnika z

vsem premoženjem precej pogosto.⁵ To si moremo razložiti le tako, da so se — in resnično so se — trgovski kreditni posli uveljavljali predvsem med poslovnimi partnerji, ki so drug pri drugem uživali kreditno zaupanje. To pa je nedvomno zraslo iz že daljšo dobo trajajočih stalnih poslovnih zvez, iz poznavanja partnerja in njegovih kreditnih sposobnosti in poslovne morale. Ob tej obliki trgovine je zato na Reki le redkokdaj prihajalo do sporov in tožb zavoljo neporavnanih obveznosti.⁶

V vsakdanji praksi tega časa pa je bilo na Reki tudi že precej pogosto poslovanje s trgovskimi vnaprej sklenjenimi dogovori oziroma pogodbami. Vanje so se vključevali največji oziroma najpomembnejši trgovci iz zaledja, domači (in doseljeni) reški meščani ter italijanski in drugi trgovci. S trgovskimi pogodbami (pactum, conventio), sklenjenimi s trgovci iz zaledja oziroma njihovimi faktorji, so se reški trgovci, a tudi italijanski in drugi trgovci — le-ti tudi s posredovanjem reških trgovcev, ki so bili poslovni partnerji ali družabniki trgovcev iz zaledja — zagotavljali do določenih rokov količine blaga, ki so ga želeli kupiti. Zanj pa so se pogodbeno zavezali dostaviti na Reko za enako (ali tudi višjo) vrednost tisto blago, ki ga je želel imeti prvi pogodbenik. Seveda so sklepali trgovske pogodbe tudi v obratni smeri, kakor smo jo zgoraj opisali. Dogovarjali so se praviloma za najvažnejše vrste blaga v tej trgovini: za železo in železne izdelke ter kože iz zaledja in predvsem za olje v zaledje. Količine blaga, ki je bilo po pogodbi predmet menjave med obema partnerjema, in cene temu blagu so v pogodbi točno navedli, čeprav so cene včasih tudi zgolj opisali z oznako, da bodo veljale cene v času, ko bo trgovski posel iz pogodbe opravljen. V pogodbah, ki so jih namesto enega partnerja sklepali tudi uslužbenci (factor, rerum gestor, procurator), sta se stranki zavarovali tudi za kršitev oziroma prekoračitev roka, kakor ga je določala pogodba za dobavo blaga. Kršitelj pogodbe iz tega naslova je bil dolžan pogodbeni stranki povrniti vso škodo, ki jo je s tem povzročil. Ker so si trgovci s takimi pogodbami vnaprej zagotavljali trgovsko poslovanje, moremo trditi, da je to že prehajanje na trgovino, ki posluje po naročilu ob poznavanju svojega tržišča in ki ni več toliko podvržena nevarnosti špekulacije ali tveganja.⁷

Prav tako se je v reški trgovini uveljavljalo trgovanje posameznih partnerjev (bodisi trgovca iz zaledja z reškim ali s trgovcem iz Italije oziroma iz Dalmacije, bodisi

reškega trgovca z italijanskim in drugim trgovcem) na daljši čas. Iz virov žal ne moremo razbrati, ali je to ostajalo v mejah kreditne trgovine ali je to posledica sklenjene pogodbe zgoraj navedene vrste, ali pa je morda vezano na sklenitev trgovske družbe. Viri namreč govore le o zaključnih računih vseh trgovskih poslov med partnerjema po dalj časa trajajočem trgovskem poslovanju. Kolikor je pri tem obračunu en partner ostal dolžnik drugemu, je to potrdil z zadolžnico, datirano s kritičnim dnem, in se običajno zavezal, da bo plačal dolžno vsoto ob roku z blagom, ki ga je zahtevala nasprotna stran-ka, torej upnik.⁸

Dejstvo pa je tudi, da so v trgovskem poslovanju na Reki poznali tudi obliko srednjeveških trgovskih družb. Toda poleg podatkov, ki smo jih zgoraj omenili, imamo o njih le sorazmerno malo vesti v dosedaj znanih virih. To nas v primerjavi npr. s Piranom, kjer to obliko trgovskega poslovanja bolje poznamo, vsekakor preseneča.⁹ V odgovor na vprašanje, zakaj tako stanje, bi mogli med drugim navesti predvsem dvoje. Morda je na tako stanje vplivalo to, da so zavoljo večje trgovske moči sklepali na Reki trgovske družbe za trgovino prek morja oziroma po morju predvsem le reški in italijanski trgovci. S temi družbami pa so trgovci iz zaledja, ki so le bolj poredko (z Reke) prehajali v neposredno pomorsko trgovino,¹⁰ bili povezani zlasti kot prodajalci blaga iz slovenskih dežel. Potemtakem bi se mogle trgovske družbe, v katerih bi neposredno trgovali tudi trgovci iz zaledja, razviti samo za trgovino z zaledjem. Tu pa sta bili kreditna trgovina in zlasti trgovina z vnaprej dogovorjenimi trgovskimi pogodbami po obsegu tolikšni, da ni bilo potrebno ustvarjati trgovskih družb, s katerimi bi še povečevali tržišče in trgovski promet z najvažnejšimi vrstami blaga v obe smeri. Zavoljo tega torej trgovskih družb ne bi bilo in je torej dosedanje stanje virov, ki omenjajo le redke družbe, povsem realno. Po drugi plati pa je verjetno seveda tudi to, da se nam tako stanje kaže zgolj zavoljo tega, ker ne poznamo vsega gradiva iz naših in italijanskih arhivov.

Čeprav razpolagamo z malo gradiva, moremo vendar trditi, da so na Reki v tem stoletju poznali vse tri oblike srednjeveških trgovskih družb: komendo, koleganco in kompanijo. Za vse tri viri uporabljajo isti splošni termin — *societas*. Kdaj so se začele te oblike tehnike srednjeveške trgovine na Reki uporabljati, je za sedaj še težko reči. Glede na razvitost teh trgovskih družb

bi mogli trditi, da so bile uveljavljene vsaj že v vsem 14. stoletju.

Ne glede na to, da so uporabljali še vedno njeno blagovno in denarno in celo tudi čisto blagovno obliko, je bila komenda na Reki zlasti glede poslovanja traktatorja že zelo razvita.¹² Stans je namreč že povsem prepuščal trgovsko poslovanje (tako glede kraja kot blaga) traktatorjevi volji in sposobnosti (*«...qued dictus [tj. traktator] debeat mercari et traficari cum supradicta pecunie quantutate prout melius sciverit...»*). Roki trajanja družb so morali biti že sorazmerno dolgi, vsekakor komenda v tem stoletju ni več nastajala zgolj za en sam trgovski posel (*«...quousque suprascripta societas durabit et erit inter eos...»*). Dobiček in izguba sta se — vsekakor po izplačilu vloženih sredstev — med družabnikoma delila na polovico (*«...et quidquid lucra sequetur sive damni, quod absit, dividi debeat inter eos equaliter...»*). Vendar pa je v posameznih primerih *socius stans* priznaval traktatorju tudi polovico posameznih stroškov (*«...addito hoc quod prefatus [tj. stans] ...solvere debeat medietatem expensarum oris solum quas faciet dictus [tj. traktator]... prout iustum fuerit...»*; *«...et similiter expense debeat inter ipsos dividi equaliter...»*).¹³ Kljub tej razvitosti komende pa na Reki — seveda po sedaj znanem gradivu — v besedilu sklenitve trgovske družbe ni prišlo do izraza zavestno hotenje po investiciji vloženih sredstev, kar se kaže drugje, npr. tudi v Piranu,¹⁴ v uporabi glagola »investire« in s terminom »rectum capital« za vložena sredstva. So pa prisotne jamstvene formule, zlasti se javlja jamstvo obeh družabnikov z vsem premoženjem (*«...Pro quibus omnibus et singulis suprascriptis sic firmiter observandis, attendendis et adimplendis una pars alteri ad invicem obligavit omnia sua bona mobilia et immobilia, presentia et futura...»*).¹⁵

Tudi koleganca na Reki ni bila neznana. Vendar je — tako se zdi po edinem dokumentu, ki ga poznamo — dobivala že nekatere značilnosti kompanije, oziroma je postajala nekaka zmes ene in druge oblike. Zlatarski mojster Martin, sin Dominika iz Senja,¹⁶ ki je bil tedaj meščan na Reki in ki se je spuščal tudi v trgovske posle, je dal Fortesu, sinu Antonija iz Korčule in Ivanu Babiću iz Grobnika 23 miliarijev in en cent železa v skupni vrednosti nad 300 dukatov pod naslednjimi pogoji v družbo: Vsak izmed družabnikov je odgovarjal za tretji del vrednosti v družbo vložnega železa (*«...quolibet ipsorum trium teneatur respondere pro te-*

rcia parte valoris dicte quantitatis ferri ad bonam societatem...»). Železo so natovorili na karako ladjarja Paridisa iz Korčule, ki je prevoz blaga opravil na riziko vseh treh družabnikov (»...debet dictum ferrum portari, stare et traficare risico et periculo dictorum trium pariter et eque...«). Kar bo posel po vrnitvi vložene vrednosti železa prinesel dobička ali izgube, se ta deli na tri enake dele (»...et quidquid lucri sive utilitatis sequetur et dicta ferri quatitate, et investitura retractus dicti ferri debeat dividi inter ipsos tres equali portione, similiter et damnum quod absit...«). Ker pa sta bila Fortes in Ivan v času poslovanja dolžna Martinu plačati vsak po tretjino vrednosti železa (rok je bil določen, za prekoračitev roka je bila določena penalna kazen v višini četrtine vrednosti, hkrati pa sta morala jamčiti z vsem svojim premoženjem), dobila vsak tudi po tretjino vložene vrednosti železa (»...hoc est vterque ipsorum terciam partem de retractu investiture dicte quantitatis ferri...«). Poleg tega pa sta Martin in Ivan vložila v družbo še 400, to je vsak po 200 žaganih desk v skupni vrednosti 16 dukatov pod enakimi pogoji v odnosu do Fortesa. Iz vsebine se jasno vidi, da je imela družba v nekih fazah značaj kolegance in sta Fortes in Ivan nastopala kot traktatorja in sta z blagom tudi trgovala, čeprav vir o tem izrecno ne govori. V drugih fazah, zlasti še v kombinaciji v družbo vloženega lesa, pa vsebina mnogo bolj spominja na kompanijo z enakimi vloženimi deleži in z jamstvom premoženja vseh družabnikov (»...Pro quibus omnibus et singulis suprascriptis sic firmiter observandis, attendendis et adimplendis quilibet ipsorum trium vicissim unus alteri obligavit omnia sua bona...«), kjer se tudi dobiček in izguba po izplačilu vloženih deležev delita na enake dele.¹⁷ Toda kakšna je bila vsebina prave kompanije na Reki v tem času, bi iz dosedaj znanega gradiva težko izluščili. Vsekakor je obstajala. Med drugim se je skrivala vsaj deloma za bolj pogostimi primeri obračunov družabnikov ob zaključku družbe, kjer je eden izmed njiju ostal dolžan drugi stranki. Ob taki priložnosti je družabnik, ki je bil dolžan, izdal drugemu zadolžnico, v kateri so poudarili izvor dolga, njegovo višino in rok ter obliko plačila. Formula je bila precej splošna in se je glasila: »... et hoc pro saldo et calcullo omnium et singularum rationum, quas dictus (XY)... habuisset cum prefatis creditoribus usque ad presentem diem pro societate...«. Kompaniji je mogoče prištevati obračun ob koncu družbe, ki so jo sklenili Jakob Kuhar iz

Ljubljane in reška meščana sodnik Jakob Mikulić in Frančišek, sin Petra iz Fana. Kuhar, ki je po obračunu ostal dolžnik reškima trgovcema, je izdal zadolžnico za vsoto 109 dukatov in 75 solidov (»... pro saldo et calcullo omnium et singularum rationum... usque ad presentem diem pro societate quam prelibati creditores simul habent...«) in obljubil dolg plačati z železom iz turjaških fužin (ferrum bonum de Ospergo) po ceni 13 dukatov za miliarij.¹⁸ Morda je kompaniji pripadal tudi obračun med Pavlom Lustalerjem (Dolničarjem) iz Ljubljane in reškim trgovcem Rafaelom iz Fossombrona.¹⁹ Vendar vseh znanih obračunov ne smemo prištevati kompanijam, ker so mogli taki obračuni nastajati tudi pri komendah in kolegancah, pri katerih je poslovanje trajalo daljšo dobo in je traktor ostal dolžan stansu večjo ali manjšo vsoto denarja, za katero je napisal zadolžnice.

V zvrst kompanij bi morda mogli šteti tudi družbo, ki sta jo sklenila za 10 miliarijev lokov (arcuum preparandorum) Rado, sin Marina iz Trogira, ki je prebival na Reki, in pa Matej, sin Petra iz Splita, ki je bil prebivalec v Benetkah. Prvi se je zavezal, da bo kupil loke po čim nižji mogoči ceni (»...arcus bonos et sufficientes pro precio minori quo poterit...«), a drugi, da jih bo prodal za čim višjo (»...teneatur ipsos vendere pro maiori precio quo poterit...«). Dobitek in izgubo sta si po pogodbi razdelila na polovico, prav tako pa tudi stroške poslovanja. Iz tega bi sledilo, da je šlo v družbi prvenstveno za delitev dela in sta oba partnerja v trgovskem poslu sodelovala. Rado je opravil, vsekakor z denarjem obeh družabnikov, prvi del posla, to je nakup blaga, a Matej drugo polovico, to je prodajo blaga.²⁰

Družbe so sklepali različni partnerji iz zaledja in dalmatinskih ter italijanskih mest z reškimi meščani oziroma prebivalci in seveda tudi obratno. Tako je bil npr. trgovec iz Ljubljane socius stans, a drugi zopet traktator reškemu trgovcu. Vsekakor so družbe služile reškemu trgovskemu prometu v zaledje in v obmorske jadranske kraje in v obratni smeri. Z njimi se je v vsakem primeru razširjalo tržišče tega kvarnerskega pristanišča. Družabniki, stansi in traktatorji v teh družbah so bili praviloma poklicni trgovci ali obrtniki, ki so se na veliko ukvarjali tudi s trgovino. V posameznih primerih nastopa isti trgovec enkrat kot stans, a drugič kot traktator, torej kakor mu trenutno pač ustreza.

Opisane oblike tehnike trgovskega poslovanja na Reki torej ne zaostajajo za drugimi

bližnjimi mesti in hkrati s konkretnimi podatki dokazujejo, da je mesto imelo v obravnavanem času pomembno vlogo v posredovanju blaga iz svojega slovenskega in hrvaškega zaledja v jadranski prostor in prav tako tudi v obratni smeri.

OPOMBE

1. Prim. A. Fest, *Il commercio di Fiume nel medio evo*. Fiume 1900. S. Gigante, *Fiume nel Quattrocento*, Fiume 1913; isti, *Fiume nel secolo XV*, *Bullettino* 3 (1913) je prevod razprave A. Festa v reviji *Századok* iz leta 1912; F. Hauptmann, *Rijeka. Od rimske Tarsatike do hrvaško ugarske nagodbe*, Zagreb 1951, str. 35 sl. Rijeka, zbornik Matice Hrvatske, Zagreb 1953; F. Gestrin, *Mitninske knjige* 16. in 17. stoletja na Slovenskem (*Libri daziari del Cinquecento e Seicento in Slovenia*), Ljubljana 1972, str. 25 sl. — 2. F. Gestrin, *Trgovina slovenskega zaledja s primorskimi mesti od 13. do konca 16. stoletja*, Ljubljana 1965, str. 82 sl. in 112 sl.; P. Blaznik, *Trgovske zveze Škofje Loke za Reko v luči notarske knjige Antona de Renno de Mutina (1436 do 1461)*, LR 8 (1961), str. 75 sl. — 3. Prim. F. Gestrin, *Trgovina slovenskega zaledja, o. c.*, str. 122 sl.; isti, *Trgovina slovenskih dežel z italijanskimi ob koncu srednjega veka in v XVI. stoletju*, ZČ 29 (1975, str. 91 sl. — 4. M. Zjačić, *Knjiga riječkog kancelara i notara Antuna de Reno de Mutina (1436—1461)*, *Vjesnik državnog arihva u Rijeci* IV (1957), str. 221, 1454 jul. 4 /poslej Zjačić IV oziroma III in V/. — 5. Npr. Zjačić V, str. 301, 1456 jan. 28. — 6. Npr. Zjačić IV, str. 184, 1453 sept. 11. Nekoliko pogostejše se javljajo primeri, ko posamezni partnerji ime-

nujejo za izterjevanje in druge posle svoje prokuratorje in jim dajejo polnomočja za nastop proti svojim (prejšnjim?) partnerjem. — 7. V tej smeri je tehnika trgovine najdalj prišla v Italiji že stoletje prej; prim. za sliko tehnike trgovine in italijanskega trgovca *The Cambridge Economic History of Europe III*, Cambridge 1963 in tam navedeno literaturo, zlasti dela avtorjev A. Saporì Y. Renouard, J. Le Geff. — 8. Prim. Zjačić IV, str. 194, 1454 jan. 3; Zjačić V, str. 264, 1455 febr. 10, str. 266, 1455 febr. 24, str. 365, 1458 jul. 21. — 9. F. Gestrin, *Piranska komenda v 14. stoletju. Prispevek k problemu tehnike trgovine v srednjem veku*. Razprave I. razreda SAZU V, 1966; isti, *Pomorstvo srednjeveškega Pirana (La marineria di Pirano nel Medio evo)*, Ljubljana 1978, str. 60 sl. — 10. Tako je kamniški meščan Jurlin Seidel leta 1456 z Reke v Benetke prepeljal svoje blago: 590 govejih in konjskih kož ter 140 povezov železa; glej Zjačić V, str. 301 sl., 1456 jan. 28: »... quod dictus Jurlinus Seidel de Stayn conducet a predicta Terra Fluminis Venecias pelles bovinas et equinas 590 et fassios 140 ferri...« — 11. Primerjava z razvojem družb v Piranu, glej op. 9. — 12. Zjačić III, str. 164, 1447 jul. 19: »... ducatos ducentos auri in prompta pecunia et rebus de comuni concordio amborum extimatis...«; Zjačić V, str. 319, 1456 avg. 17: »... fecerunt simul societatem pro decem milliaribus arcuum...« — 13. Zjačić III, str. 164, 1447 jul. 19, prim. še str. 316, 1450 jul. 3. — 14. Prim. op. 9. — 15. Zjačić III, str. 316 sl., 1450 jul. 3. — 16. Zjačić IV, str. 95, 1451 april 25. — 17. Zjačić III, str. 255, 1449 maj 15. — 18. Zjačić IV, str. 199, 1454 jan. 19. — 19. S. Gigante, *Libri del cancelliere I. Cancelliere Antonio di Francesco de Reno*, *Monumenti di storia fiumana II*, Reka 1912, str. 123. — 20. Zjačić V, str. 319, 1456 avg. 17.

TRGOVINA Z ŽELEZOM, ŽELEZNIMI IZDELKI IN DRUGIMI KOVINAMI NA REKI V LETIH 1527—1631

METKA NUSSDORFER

Splošen gospodarski razcvet, ki ga doživljajo slovenske dežele od začetka 16. stoletja dalje, se kaže v večanju proizvodnje in tudi v sorazmernem tehničnem vzponu rudarstva in železarstva na naših tleh. S tem v zvezi so prvi pojavi zgodnjega kapitalizma prav v teh dveh panogah.¹

Fužinarstvo se je razvilo v 15. in 16. stoletju zlasti močno na Kranjskem. Na Slovenskem Koroškem, južnem Štajerskem in v Slovenskem primorju je bilo le nekaj manj-

ših podjetij. Kranjske fužine so predelale letno okrog 2000 ton domačega kovnega ter litega železa in jekla. Poleg tega so fužine predelale še približno enako količino surovega železa, uvoženega s Koroškega.² Manjši pomen sta imela pridobivanje in predelava svinca in bakra.

Povečan gospodarski razmah (in s tem proizvodnja) je nujno vplival tudi na povečanje trgovine s kovinami in kovinskimi izdelki, tako lokalne kakor tudi trgovine na večje